

KNJIŽEVNA POROČILA

Tri knjige o lepotah naše zemlje. Jos. Wester - Peter Žmitek: Razgled z ljubljanskega grada. Pokrajinski oris s panoramo. Založila mestna občina ljubljanska. V Ljubljani 1929. — France Stelè: Celjski strop. Izdal in založil mestni magistrat v Celju. Celje MCMXXIX. — Dr. Rudolf Andrejka: Ljubljana, die Hauptstadt, Sloveniens. Verlag des Fremdenverkehrverbandes für Slovenien. Ljubljana, 1929. — Tri knjige, ki nam govore o lepotah slovenske zemlje, je prineslo minulo leto. Dasi različne med seboj, so si vendar v enem slične: da vse tri z resnično ljubeznijo hočejo odkriti nam in tujcem, kar ima naša zemlja lepega in česar tudi sami dovolj dobro ne poznamo.

Westrova knjiga je iz zbirke «Ljubljana nekdanj in sedaj». Dasi nam o tej ni nič več znanega, vendar kaže že ta označba, da bodo tej knjižici sledile druge, ki jim bo vsem namen približno isti: opisati vse, kar je lepega in zanimivega v naši prestolici. Saj komaj čakamo umetnostno-zgodovinskih monografij naših cerkvâ, rotovža in škofije in ostalih stavbinskih spomenikov Ljubljane.

«Razgled z ljubljanskega grada» je zemljepisni in deloma zgodovinski oris ljubljanskega Gradu in vsega, kar se vidi z njega. Tako je v knjigi zbranega mnogo, česar ne bi po naslovu baš pričakoval, kar pa ni prav nič odveč, nasprotno, šele daje pravo vrednost delu. Za tujca, ki nima dosti časa, bo služila brošura kot vodič in zanesljiv kažipot, dojemljivemu opazovalcu bo pa vodila pogled v preteklost, ga opozarjala na malo znane, skrite krasote in ga učila ljubiti jih. — Delo je pisano živahno in zanosno, vendar oprto na najrazličnejše knjižne in druge vire. Vseskozi se ozira avtor na kulturne spomenike in zanimivosti, tako da je pomen knjižice tudi v vzgojnem pogledu važen.

Panoramo je narisal profesor Žmitek, kakor pojasnjuje avtor: «v naivno ponazorjevalni maniri, ki naj predočuje gledalcu vse, kar mu vzbuja pozornost, ko motri okolico in daljo». Škoda, da knjižici ni dodanih vsaj par dobrih fotografskih posnetkov najrazličnejših pogledov z Gradu. Knjižico, ki je pisana z vidno ljubeznijo do domačega mesta in s takó iskreno toplino, da bralca prepriča in pridobi zase, in ki je prav za prav prva te vrste pri nas, bo vsak dober Ljubljančan z veseljem pozdravil. —

Kakor ima Westrova knjiga predvsem informativni značaj, tako je Steletov «Celjski strop» ne le baedekersko zasnovan popis, temveč je prav za prav zanimiv primer resne znanstvene slogovne in umetnostno-zgodovinske analize. Zgodovinar bo našel v njej dovolj pobude za nadaljnja raziskavanja razvoja naše domače umetnosti in vpliva tujih nanjo, estet pa veliko zadovoljstvo ob ugotovitvi, da so tudi na naših tleh nastajala v minulih stoletjih dela velikih absolutnih vrednosti. V podrobnosti se tu ne moremo spuščati, priznati pa je treba, da pisec očitno vprav suvereno obvladuje snov in da so njegovi znanstveni izsledki dobro podprti. Številne priložene slike ponazorujejo in obenem najlepše dokazujejo osnovno piščevo trditev o snovni in oblikovni odvisnosti dela. Njegova trditev, da je celjske stropne slikarije, katere je po vsej verjetnosti izvršil gornjeitalijanski mojster, izšolan pod vplivi benečanske slikarske šole, treba smatrati za naodličnejši posvetni umetnostni spomenik, ki se je iz prve polovice XVII. veka ohranil na slovenskih tleh, bi bilo znanstveno težko ovreči.

Prav posebno nas pa razveseli, ko smo prebrali to knjižico, spoznanje, da je zavest kulturne dolžnosti napram umetnostnim spomenikom minulosti pro-

drla tudi že do naših občinskih oblastnikov. Kakor je Westrovo knjižico založila mestna občina ljubljanska, tako je tudi Steletovo razpravo izdal in založil mestni magistrat celjski. Temu, oziroma županu mesta Celja, dr. Alojziju Goričanu, gre zasluga in priznanje, da so se slike na stropu v stari celjski grofiji, ta edinstveni naš spomenik baročne umetnosti, ohranile mestu in vsem umetnost ljubečim ljudem. Restavracija slike, katera se je izvršila na stroške celjske občine, je izvršil po navodilih konservatorja dr. Steleta akademični slikar Matej Sternen.

Izrazit značaj priročnega vodiča za tujega obiskovalca mesta ima knjižica dr. Andrejke. Ker je namenjena tujcem, je pisana v nemščini. V splošnem brošurica, ki nima višjih pretenzij, ustreza svojemu namenu, dasi ji ponekod nekam prekipevajoči slavošpevi — lastna hvala . . . — jemljejo značaj potrebne resnosti in objektivnosti. Tudi ji ne bi bila škodila točnejša korektura. Izostale bi bile neprijetne napake, kakor: kipar I v o Kos (str. 18.), slikar I v a n Tratnik (str. 22.), J. Beerneker (str. 25.), letnica zgraditve gradu na Fužinah pod Ljubljano 1828 (str. 67.), Rateče namesto Radeče (str. 74.) itd. Pogrešam tudi majhen, pregleden mestni načrt in pa vsaj čisto enostaven zemljevid slovenske zemlje z vrisanimi glavnimi prometnimi žilami, kar bi tujcu prav dobro služilo. Izostalo je precej stvari, na katere bi bilo treba opozoriti dovzetnega tujca. Med spomeniki na primer ni omenjen lepi vojaški spomenik pri šentpetrski cerkvi, Smolétova spominska plošča, okusni baročni vodnjak pri sv. Florijanu, bronasta plošča, vzdana v rimski zid, itd. Tujca znanstvenika in tudi zvedavega turista bi zanimala svojevrstna gradbena konstrukcija «Frtice». Med naštetimi lepimi novimi hišami ni omenjenih mnogo stavb, ki bi bile to zaslužile. Tako recimo zares okusno Fabianijevo šentjakobsko župnišče, poslopje Pokojniškega zavoda na Miklošičevi cesti, ki je umetnostno vsaj toliko pomembno, kakor stavba Ljudske posojilnice, itd. Že zaradi velikosti bi bilo treba omeniti «Mehiko» in slovite Jakopičeve freske v nji.

Turistično slovstvo je pri nas prav slabo razvito. Zato so taka dela, kakor opisanih troje, tako potrebna, in to morda še bolj nego tujcem, ki nas obiskujejo, nam samim, ki hodimo po lastni zemlji z zavezanimi očmi. Kdor ne pozna domovine in njenih lepot, je tudi ljubil ne bo. Zato želim, da bi tem trem knjigam sledilo še mnogo sličnih in še boljših knjig. K. D o b i d a.

K. N. Milutinović: Pregorele gorčine. Pesmi. Beograd. Izdavačka knjižarnica «Skerlić». 1930. Str. 70.

«Pregorele gorčine» so tretja Milutinovičeva pesniška zbirka. V njej je slutiti že dih pesniške svojstvenosti, ki je očita v čuvstveni razgibanosti in občuteni izraznosti. Kljub formalizmu in verbalizmu, ki sta Milutinoviću lastna — (bolj morda iz dobe in časovne usmerjenosti nego potrebe) —, kljub narejeni bohotnosti pesniškega izraza in prekipevajočega besedja, kljub ponavljajoči se vodilni misli in še kljub neenotnosti v sestavi, zazveni tu pa tam v pesmi skrita pesniška podoba, ki je zrasla iz osnovnočloveškega čuvstva in je zato pesniško resnična. Enotnost zbirke moti neizčiščenost v tekstu — ponavljajoča se besedna figuralnost (n. pr. plavi svet, plavi snegovi, oblaci plavih zvezdanih duša, krila plavih ptica itd.) —, notranje neupravičena razporedba pesmi in preobširnost zbirke, ker jo kviri več enakih pesmi. Tudi monotona enostranost čuvstva, ki ima skoroda vedno enake idejne poudarke — tudi v izrazu —, kviri celoto. Razdelitev zbirke v štiri dele mora imeti notranjo nujnost in mora biti upravičena bodisi v stopnjevanju (n. pr. gradba Zupančičevih zbirk!), bodisi v vsebinski ali formalni posebnosti. Naslovi v Milutinovičevi zbirki so sicer prijetni, ne pa povsem dosledni.